

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะไต่ถว้ถึงหัวขั้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมกำรเรียนกำรสอน อันเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ทางวำจำโดยเรียงลำดับหัวขั้ต่างๆ ดังนี้

1. ความหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในกำรสัง เกตพฤติกรรมในชั้นเรียน
3. ประโยชน์ของกำรสัง เกตพฤติกรรมในชั้นเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมาย

มีผู้ให้ความหมายคว่ำว่า "ปฏิสัมพันธ์" ไว้หลยทำนคว้ยกัน ดังนี้คือ

ฮำโรลด์ เบนจำมิน (Harold Benjamin 1945: 223) ให้ความหมายของปฏิสัมพันธ์ไว้คว่ำว่า "ปฏิสัมพันธ์ หมายถึงคว่ำสัมพันธ์ระหว่างสิ่งสองสิ่งซึ่ง เป็นคว่ำสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสองสิ่งมีผลต่อกำรกระทำของอีกสิ่งหนึ่ง"

เจ คับเบิ้ลยู ซีบัท และ เอช เอช เคลเล (J.W. Thibaut and H.H. Kelley 1959: 1-99) ให้ความหมายของปฏิสัมพันธ์ไว้คว่ำว่า "ปฏิสัมพันธ์ หมายถึงกำรที่บุคคลหนึ่งแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมาซึ่งจะมีผลต่อกำรแสดงพฤติกรรมของอีกคนหนึ่ง; พฤติกรรมที่แสดงออกนี้อาจเป็นกำรสื่อสารที่ใช้คว่ำพูดหรือกำรกระทำใด"

จี เทอร์รี่ เพจ (G. Terry Page 1977: 179-337) ใ้สรูปคว่ำความหมายของปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นอิทธิพลระหว่างครูกับนักเรียนที่มีต่อกัน โดยเน้นถึงพฤติกรรมทางสังคมและอารมณ์ของครูกับนักเรียน

พี เจ ฮิลล์ (P.J. Hills 1982: 179) ใ้คอธิบายถึงการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์สรุปว่า เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียน โดยผู้ทำการศึกษาคือผู้ศึกษาหรือสังเกตเฉพาะความสัมพันธ์ที่ตรงกับความต้องการในการทำการศึกษาวงซึ่งจะมีการจัดบันทึกด้วยวิธีต่างๆ เช่น จัดบันทึกลงในตารางมิติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522: 15) ใ้คอธิบายความหมายของปฏิสัมพันธ์ว่า หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกิดเป็นความรู้สึก ประกอบกับการมีกิจกรรมของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติต่อกันและทำให้เกิดการสะท้อนที่มีผลกระทบต่อกิจกรรมบุคคลจนบุคคลิกภาพ

จากความหมายของปฏิสัมพันธ์ ที่มีผู้ให้ไว้ข้างบนสรุปใ้คว่า ปฏิสัมพันธ์หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน โดยอาจจะแสดงออกในรูปของพฤติกรรมทางวาจา อารมณ์ หรือการกระทำใ้ค ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ทางวาจาหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันโดยแสดงออกในรูปพฤติกรรมทางวาจา

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนของครูผู้สอนกับนักเรียนมีผู้สร้างเครื่องมือในการสังเกตหลายท่านด้วยกัน แต่เครื่องมือที่เป็นที่นิยมใ้คใช้ในการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน มีดังต่อไปนี้

เนค เอ แฟลนเคอร์ส (Ned A. Flanders 1970: 33-53) ใ้คสร้างเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาขึ้นในปี ค.ศ. 1960 ซึ่งเครื่องมือของแฟลนเคอร์สเป็นระบบการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมทางวาจาระหว่างครูกับนักเรียนภายในห้องเรียนโดยถือว้าเป็นตัวอย่างที่เพียงพอของพฤติกรรมทั้งหมดในห้องเรียนโดยแฟลนเคอร์สใ้คแบ่งพฤติกรรมที่จะสังเกตเป็น 3 ประเภท มี

10 พฤติกรรมย่อยดังนี้คือ

ประเภทที่ 1 เป็นพฤติกรรมทางวาจาที่ครูแสดงออกมี 7 พฤติกรรมย่อย โดยแบ่งออกเป็นพฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางอ้อม มี 4 พฤติกรรมย่อยคือ การยอมรับความรู้สึกของนักเรียน การชมเชยหรือสนับสนุนให้กำลังใจ การยอมรับหรือนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้ การถาม และพฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางตรง มี 3 พฤติกรรมย่อย คือ การบรรยาย การให้แนวทาง การวิจารณ์หรือการใช้อำนาจของครู

ประเภทที่ 2 เป็นพฤติกรรมทางวาจาที่นักเรียนแสดงออกมี 2 พฤติกรรมย่อย คือ นักเรียนพูดตอบคำถามของครู นักเรียนพูดริเริ่ม

ประเภทที่ 3 เป็นการเจียบหรือวุ่นวายสับสน

เนื่องจากเครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมของแฟลนเคอร์สเป็นการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตามลำดับของพฤติกรรมที่แสดงออกของครูและของนักเรียนในช่วงเวลาที่กำหนด ผู้สังเกตจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจ และจดจำลักษณะของพฤติกรรมต่างๆ ใดเป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถแปลและแยกแยะพฤติกรรมที่สังเกตได้ออกมาเป็นตัวเลขตามรหัสที่กำหนดไว้ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งแบบวิเคราะห์พฤติกรรมของแฟลนเคอร์สได้เน้นปฏิสัมพันธ์ทางวาจาระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน เป็นการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างเป็นระบบทั่วไปที่ทราบว่าครูได้ใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางอ้อมหรืออิทธิพลทางตรงมากกว่ากัน อิทธิพลของครูต่อนักเรียนเป็นอย่างไร ทำให้นักเรียนขอขอบพระคุณและจะไดปรับปรุงการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ริชาร์ด แอล โอเบอร์ (Richard L. Ober 1971: 39-40)

ได้สร้างเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนอย่างมีระบบขึ้นในปี ค.ศ. 1976 โดยได้ปรับปรุงและดัดแปลงมาจากเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนของแฟลนเคอร์ส เป็นการสังเกตพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของครูและนักเรียนไปพร้อมๆกัน โดยโอเบอร์ได้แบ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนออกเป็น

10 พฤติกรรมย่อยซึ่งเป็นพฤติกรรมของครูและของนักเรียนทั้ง 10 พฤติกรรมย่อย ดังนี้คือ

1. การสร้างบรรยากาศ
2. การยอมรับ
3. การขยายความ
4. การใช้คำถาม
5. การตอบคำถาม
6. การอธิบาย
7. การให้แนวทาง
8. การแก้ไข
9. การลดความตึงเครียด
10. การเจียบ หรือความสับสนวุ่นวาย

ในการใช้เครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนของโอเบอร์ก็เช่นเดียวกับการใช้เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมทางวาจาของแฟลนเคอร์ส กล่าวคือจะคงทำความเข้าใจและจดจำพฤติกรรมต่างๆ ใ้ได้อย่างแม่นยำ สามารถแปลและแยกแยะพฤติกรรมที่แสดงออกโดยครูและนักเรียนได้อย่างถูกต้อง และพฤติกรรมแต่ละพฤติกรรมสามารถแสดงออกได้ทั้งครูและทั้งนักเรียน ดังนั้นจะต่างจากเครื่องมือของแฟลนเคอร์สตรงที่พฤติกรรมทั้ง 10 พฤติกรรม เป็นทั้งพฤติกรรมที่ครูแสดงออกและนักเรียนแสดงออก

การคอน มอร์ค (Gardon Mork 1968) อ้างถึงใน สันต์ ธรรมบำรุง 2526: 115-119) ได้สร้างเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนขึ้นในปี ค.ศ. 1966 โดยได้ดัดแปลงมาจากเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมทางวาจาของแฟลนเคอร์ส โดยมอร์คได้เพิ่มเรื่องของเนื้อหาวิชาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญจะต้องพิจารณา และนำวัตถุประสงค์ของการศึกษาของ เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom) มาใช้วัดจุดมุ่งหมายของการสอนในคานต่างๆ ดังนี้

1. ความเข้าใจ ซึ่งแบ่งเป็น 5 พฤติกรรมย่อยคือ
 - ก. สามารถจำข้อความ หรือสิ่งที่มีลักษณะเฉพาะ
 - ข. ความคิดรวบยอด หรือเนื้อหาที่เป็นจริง
 - ค. การสรุป
 - ง. การแสดงความคิดเห็น
 - จ. การนำมาใช้ หรือให้ตัวอย่าง

2. ทักษะ ซึ่งแบ่งเป็น 3 พฤติกรรมย่อยคือ
 - ก. การสอน หรือการนำวิธีการมาใช้
 - ข. การฝึกหัดซ้ำ
 - ค. การเปลี่ยนแปลงสภาพ หรือวิธีการตลอดจนการสอน

3. เจตคติ ซึ่งแบ่งเป็น 4 พฤติกรรมย่อยคือ
 - ก. การให้คำชมเชย
 - ข. การเข้ามามีส่วนร่วม
 - ค. แสดงการยอมรับ
 - ง. แสดงการปฏิเสธ

การใช้เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมทางวาจาของมอัคร์ต่างจากของ
 แพลนเคอร์ส คือ ในการบันทึกเครื่องหมายลงในตารางจะบันทึกทุกครั้ง เมื่อการ
 พูดจบลง และบันทึกปฏิสัมพันธ์ไม่เรียงลำดับเหมือนของแพลนเคอร์ส แต่จะเน้น
 การบอกและการถามของครูและนักเรียนในแต่ละพฤติกรรมย่อย

เบน เอ็ม แฮริส (Ben M. Harris 1963 อ้างถึงใน สันต์ ชรรณบำรุง
 2526 : 119-122) ได้สร้างเครื่องมือสังเกตการสอนในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือที่
 ง่ายต่อการใช้ เทคนิคที่ใช้ไม่ซับซ้อน เป็นเครื่องมือที่เน้นเรื่องการสอนมากกว่า
 เรื่องสภาพของการเรียนการสอน โดยแฮริสได้ให้หลักการว่า แบบของคำถาม
 ต่างๆ ที่ครูใช้ถามนักเรียนไม่จำเป็นการอภิปราย การให้ตอบปากเปล่า หรือ
 การทดสอบ คำถามที่ใช้เป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นสภาพบางอย่างของการเรียนซึ่งกำลัง

คำเนีนอยู่ในห้องเรียนขณะนั้น และแบบการตอบคำถามของนักเรียนก็จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นคุณภาพของการเรียนที่กำลังดำเนินอยู่เช่นเดียวกัน แอริสได้แบ่งเครื่องมือออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ชนิดของคำถามของครู ซึ่งแบ่งเป็น 5 ลักษณะ คือ
 - ก. ความจำ การระลึกได้
 - ข. การคาดคะเน
 - ค. การหาเหตุผล
 - ง. การเปรียบเทียบ
 - จ. การสรุป
2. แบบการตอบคำถามของนักเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 5 ลักษณะ คือ
 - ก. ตอบคำถามที่ครูชี้ให้เป็นผู้ตอบก่อนที่ครูจะตั้งคำถาม
 - ข. ตอบคำถามที่ครูตั้งคำถามก่อนแล้วจึงชี้ให้เป็นผู้ตอบ
 - ค. ตอบคำถามที่ครูไม่เจาะจงผู้ตอบ
 - ง. การตอบคำถามด้วยความสมัครใจ
 - จ. การตอบคำถามพร้อมๆกัน

ในการใช้เครื่องมือสังเกตการสอนในชั้นเรียนของแอริส กระทำไ้โดยให้ผู้สังเกตคอยฟังคำพูดในชั้นเรียน แล้วจึงพิจารณาว่าเป็นแบบของคำถามหรือคำตอบประเภทใด แล้วจึงจดความถี่ลงในแบบสังเกต ซึ่งความถี่ที่บันทึกจะไม่ขึ้นกับเวลาที่สังเกตพฤติกรรม และในการสังเกตแต่ละครั้งจะต้องบันทึกลักษณะต่างๆไปของชั้นเรียนด้วย คือ วิชาที่สอน จุดมุ่งหมายของบทเรียนที่สอน การเตรียมอุปกรณ์ และการจัดห้องเรียน

มาริค เอ็ม. ฮิวส์ (Maric M. Hughes อ้างถึงใน สันต์ ธรรมบำรุง 2526: 123-126) ได้สร้างเครื่องมือสังเกตการเรียนการสอน โดยเน้นหน้าที่ของครูเป็นหลักเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมของครูโดยเฉพาะ โดยฮิวส์ได้แบ่งหน้าที่หลักของครูเป็น 5 หน้าที่ คือ

1. ครูเป็นผู้ควบคุมการสอน และเป็นการบังคับ
2. ครูเป็นผู้ช่วยให้นักเรียนได้แสดงออก
3. ครูเป็นผู้ช่วยให้นักเรียนได้แก้ปัญหาต่างๆ ทั่วๆ ไป
4. ครูกล่าว เป็นการให้กำลังใจ
5. ครูว่ากล่าวตักเตือน

การใช้เครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมของครูในชั้นเรียนทำได้โดยการฟังการพูดในชั้นเรียนว่าเป็นพฤติกรรมของครูประเภทใดแล้วบันทึกลงในตารางเครื่องมือซึ่งการบันทึกจะเน้นที่ความถี่ของพฤติกรรมที่แสดงออกโดยไม่คำนึงถึงเวลาที่ใช้ในการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ

เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียนของฮิวสัน เน้นหนักในงานหน้าที่ของครูที่จะต้องปฏิบัติในการดำเนินการสอนอยู่ในชั้นเรียนในหน้าที่หลัก 5 หน้าที่เท่านั้น และใช้การบันทึกความถี่ของพฤติกรรมของครูในแต่ละประเภทมาหาการอวดละ

ประโยชน์ของการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน

การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนอย่างมีระบบก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกับ นักเรียน ครู อาจารย์ นักศึกษานิเทศก์ ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนมีผู้กล่าวไว้หลายท่าน อาทิเช่น

ธีระชัย ปุณฺณโชติ (2515: 56) กล่าวถึงประโยชน์ของการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนดังนี้

1. สามารถนำไปใช้ในการนิเทศการศึกษา เพราะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบพฤติกรรมของตนเองในห้องเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้สามารถปรับปรุงตนเองได้ดียิ่งขึ้น

2. ถ้าหากมีการแนะนำ หรือฝึก ครูหรือนิสิตฝึกสอนเกี่ยวกับวิธีการสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียนก็จะช่วยให้ครูหรือนิสิตฝึกสอน สามารถช่วยตนเองหรือเพื่อนในการปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนได้

3. สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้

สันต์ ชรรณบำรุง (2526: 104) ได้กล่าวถึงการนำการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงการสอน โดยการนำข้อมูลที่ได้อจากการสังเกตพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนและกระบวนการเรียนในชั้นเรียนมาเป็นหลักในการปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การวิจัยทางการศึกษา เพื่อศึกษาคนคว่าเกี่ยวกับวิธีการสอนวิธีการเรียนเพื่อให้ทราบว่าพฤติกรรมประเภทใดมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้นักเรียน และพฤติกรรมประเภทใดที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียน

3. การนิเทศการสอนระหว่างครูกับครู หรือครูใหญ่กับครูน้อย เพราะเมื่อมีความเข้าใจในเครื่องมือและวิธีการแล้วก็จะสามารถช่วยนิเทศโดยใช้เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ไฮรัม เออร์วิง แฮสTINGS (Hiram Irving Hastings

1970: 5033 - A)

ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางวาทะของครูและนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้การสังเกตด้วยวิธีของแฟลนเคอร์ส ใช้เทปบันทึกเสียงซึ่งบันทึกจากชั้นเรียนโดยอาศัยไมโครโฟนช่วยในการบันทึกเสียงของนักเรียนกลุ่มย่อยทั่วทั้งชั้นเรียน การศึกษาได้กระทำโดยการแบ่งครูออกเป็น 2 กลุ่มละ 5 คน โดยครูกลุ่มแรกทำการสอนโดยใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางตรง และครูอีกกลุ่มหนึ่งใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางอ้อม พบว่า

(1) ครูที่ใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางอ้อมสามารถกระตุ้นความคิด

และสามารถทำให้นักเรียนซักถามได้มากกว่ากลุ่มของนักเรียนที่ถูกสอนโดยครูที่ใช้
พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางตรง

(2) ครูที่ใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางอ้อมและครูที่ใช้พฤติกรรมที่เป็น
อิทธิพลทางตรงไม่ทำให้อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

(3) ครูที่ใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางตรงพูดมากกว่าครูที่ใช้พฤติกรรม
ที่เป็นอิทธิพลทางอ้อม

(4) ครูที่ใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางอ้อมใช้เวลาส่วนใหญ่กับการถาม
นักเรียนซึ่งเป็นคำถามประเภทปลายเปิดมากกว่าครูที่ใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพล
ทางตรง

(5) ครูที่ใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางตรงใช้เวลากับนักเรียนเป็นกลุ่ม
ย่อยมากกว่าครูที่ใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางอ้อม

จอห์น วิลเลียม แคนเน็ยลส์ (John William Daniels 1970:

2768 - A) โค้ชทำการศึกษาดของการวิเคราะห์พฤติกรรมระหว่างครูผู้ช่วยสอน
และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนวิทยาลัยชั้นต้น โดยใช้วิธี
วิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจา ระหว่างครูและนักเรียนของแฟลนเคอร์ส ตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้คือครูผู้ช่วยสอน 8 คน และนักเรียนที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ 211 คน
โดยแบ่งครูผู้ช่วยสอนเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งเป็นครูผู้ช่วยสอนที่ ใ้รับการฝึกหัด
วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจา ระหว่างครูและนักเรียนของแฟลนเคอร์ส กลุ่มที่
สองเป็นครูผู้ช่วยสอนที่ไม่ได้รับการฝึกหัดการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาของ
แฟลนเคอร์สมาก่อน และศึกษาดผลการวิจัยตามวิธีการศึกษาของครูผู้ช่วยสอนควย
ผลการวิจัยพบว่า

(1) การฝึกหัดวิธีวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจามีผลทำให้อัตราส่วน
ระหว่างการใช้อิทธิพลทางอ้อมกับอิทธิพลทางตรงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ

(2) วุฒิของครูผู้ช่วยสอนมีผลทำให้อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์
ของนักเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เฟอร์นี เคนนีย์ การ์เรทท์ (Ferne Denney Garrett 1973:

1161 - A) โค้ชทำการศึกษาลักษณะที่เกิดจากการฝึกหัดวิธีการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา ระหว่างครูและนักเรียนของแผนกเคอร์สกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนที่เป็นอิทธิพลทางอ้อมของนิสิตฝึกสอน โดยแบ่งนิสิตฝึกสอนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม A เป็นกลุ่มที่ได้รับการฝึกหัดวิธีการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา ระหว่างครูกับนักเรียนของแผนกเคอร์ส กลุ่ม B เป็นกลุ่มที่คอยสังเกตการสอนจากเทปบันทึกเสียง และกลุ่ม C เป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกหัดวิธีการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของแผนกเคอร์ส จากการทดลองพบว่า นิสิตฝึกสอนกลุ่ม A สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนที่เป็นอิทธิพลทางอ้อมได้มากกว่ากลุ่มอื่น และสามารถลดเวลาของการบรรยายได้ดีกว่าตลอดจนสามารถใช้เวลาเพิ่มมากขึ้นกับการให้นักเรียนโต้ตอบ ซักถามในเวลาเรียนซึ่งสามารถลดอัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาพฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางตรงกับพฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางอ้อมของครูได้อีกด้วย

แซมไมร์ เอ็น ไฟเลมบาน (Samir N. Filemban 1982: 4342 - A)

ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางวาจาในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ของครูชาวคูเวตเปรียบเทียบกับครูอเมริกัน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมของแผนกเคอร์สสังเกตพฤติกรรมการสอนที่เป็นอิทธิพลทางตรงและพฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางอ้อม แล้วหาความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมทางวาจาของครูชาวคูเวตเปรียบเทียบกับครูอเมริกัน พบว่า ครูชาวคูเวตเปรียบใช้พฤติกรรมต่างจากครูอเมริกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยครูชาวคูเวตเปรียบใช้พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางตรงมากกว่าครูอเมริกัน

งานวิจัยในประเทศ

บัวบุชา ชื้อตรง (2512: 62-67) ได้ทำการวิเคราะห์พฤติกรรม

เกี่ยวกับการใช้การพูดในการเรียนการสอน โดยทำการศึกษาจากชั้นเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 12 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 112 คน และ ครู 12 คน โดยมุ่งศึกษาเฉพาะในสายวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ได้คิดแปลงจากแบบวิเคราะห์

พฤติกรรมของแฟลนเคอร์ส จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของคณะวิชาและโดยส่วนรวมแล้วครู เป็นฝ่ายแสดงพฤติกรรมทางวาจา ครูใช้การบรรยายมากกว่าวิธีอื่นๆ ครูใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าอิทธิพลทางอ้อม และใช้การควบคุมพฤติกรรมนักเรียนมากกว่าการกระตุ้นพฤติกรรมนักเรียน สำหรับการพูดของนักเรียนนั้นส่วนใหญ่เป็นการพูดเพื่อตอบสนองการพูดของครูมากกว่าการพูดขึ้นเอง และผลจากการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่าครูใช้เวลาในการพูดถึงร้อยละ 74.14 ซึ่งเป็นการใช้อิทธิพลทางอ้อมร้อยละ 17.33 และใช้อิทธิพลทางตรง ร้อยละ 56.81 นักเรียนพูดร้อยละ 14.14 และเป็นความเงิบหรือสับสนจนวายร้อยละ 11.72 สำหรับพฤติกรรมที่ครูแสดงออกมากที่สุด คือการบรรยายซึ่งใช้เวลาถึงร้อยละ 43.07

สมบูรณ์ สุริยวงศ์ (2516: 35-36) ได้ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางวาจาในห้องเรียนกับผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โดยได้ทำการศึกษาจากครู 32 คน ที่ทำการสอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในโรงเรียน 19 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 719 คน และใช้แบบวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาระหว่างครูกับนักเรียนในชั้นเรียนของแฟลนเคอร์ส บันทึกพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียน และแบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่าครูที่ใช้อิทธิพลทางอ้อมและครูที่ใช้อิทธิพลทางตรง ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับนักเรียนที่ครูเปิดโอกาสให้พูดมาก กับนักเรียนที่ครูเปิดโอกาสให้พูดน้อยกว่า ก็ทำให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่าพิสัยของอัตราส่วนระหว่างอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลทางตรง อยู่ระหว่าง 0.37 ถึง 2.14 และพิสัยของอัตราส่วนระหว่างครูพูดและนักเรียนพูดอยู่ระหว่าง 1.10 ถึง 3.90

ประสงค์ จันทองจัน (2518: 26-27) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ทางวาจา กับสัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ โดยทำการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2518 ใน 3 โรงเรียน จำนวน 96 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม เริ่มการทดลองโดยทดสอบความถนัดทางการเรียนก่อน แล้วจึง

ทำการสอนบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ให้แก่กลุ่ม โดยใช้วิธีผลทางอ้อมต่อวิธีผลทางตรงในอัตราส่วนต่างๆกัน 3 ระดับ คือ สูง กลาง ต่ำ และทำการบันทึกเทปบันทึกเสียงการสอนทุกครั้ง แล้วจึงนำเทปบันทึกเสียงมาถอดรหัสลงในตารางมิติ เพื่อหาค่าอัตราส่วนของวิธีผลทางอ้อมต่อวิธีผลทางตรง และทำการทดสอบนักเรียนแต่ละกลุ่มควยแบบสอบสัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ทุกครั้งที่ทำ การสอน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาวิธีผลของปฏิสัมพันธ์ทางวาจาในชั้นเรียนที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม พบว่า

(1) การสอนโดยใช้วิธีผลทางอ้อมต่อวิธีผลทางตรงในอัตราส่วนที่ต่างกันทำให้สัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

(2) สัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ของกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีผลทางอ้อมต่อวิธีผลทางตรงในอัตราส่วนที่อยู่ในระดับสูง สูงกว่าสัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ของกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีผลทางอ้อมต่อวิธีผลทางตรงในอัตราส่วน ระดับปานกลางและ ระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

(3) สัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ของกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีผลทางอ้อมต่อวิธีผลทางตรงในอัตราส่วน ที่อยู่ในระดับปานกลาง สูงกว่าสัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ของกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีผลทางอ้อมต่อวิธีผลทางตรงในอัตราส่วน ที่อยู่ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุภาพร พรพิบูลย์ (2519: 51-55) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ทางวาจาระหว่างนักศึกษาฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง กับนักเรียนในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยทำการศึกษาจากนักศึกษาฝึกสอนจำนวน 50 คน ที่ออกฝึกสอนนักเรียน 50 ห้องเรียน ระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียน 13 โรงเรียน การรวบรวมข้อมูลใช้แบบวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาที่ดัดแปลงมาจากแบบวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของแพลนเคอร์ส และจากการศึกษาอัตราส่วนของปฏิสัมพันธ์ทางวาจา 6 ประเภท และเปรียบเทียบความแตกต่างความระดับชั้นเรียน ทดสอบความแตกต่างโดยใช้วิธีการทดสอบคาเอช ของครัสคาล - วอลลิส (Kruskal Wallis H - test) ผลการวิจัยพบว่า

(1) ระดับชั้นเรียนไม่ทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ของอัตราส่วนต่างๆ คือไปนี้

ก. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาพูดของนักศึกษาฝึกสอนกับการใช้เวลาพูดของนักเรียน

ข. อัตราส่วนระหว่างการให้นักเรียนพูดเป็นรายบุคคลกับการให้นักเรียนพูดเป็นหมู่

ค. อัตราส่วนระหว่างการให้นักเรียนพูดตามนักศึกษาฝึกสอนกับการให้นักเรียนตอบคำถามนักศึกษาฝึกสอน

ง. อัตราส่วนระหว่างการกระตุ้นกับการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน

จ. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาพูดภาษาไทยกับการใช้เวลาพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน

(2) ระดับชั้นทำให้อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาพูดภาษาไทยกับการใช้เวลาพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(3) นักศึกษาฝึกสอนใช้เวลาพูดร้อยละ 49.69 เป็นการพูดภาษาไทย ร้อยละ 16.51 พูดภาษาอังกฤษร้อยละ 33.17 โดยนักศึกษาฝึกสอนใช้การกระตุ้นพฤติกรรมนักเรียนร้อยละ 4.26 และควบคุมพฤติกรรมนักเรียน ร้อยละ 20.92 สำหรับนักเรียนใช้เวลาในการพูดร้อยละ 29.04 เป็นการพูดภาษาไทยร้อยละ 4.87 พูดภาษาอังกฤษร้อยละ 24.16 โดยเป็นการพูดเป็นรายบุคคลร้อยละ 5.42 และพูดเป็นหมู่ร้อยละ 22.86

วิเชียร เกษประทุม (2520: 54-59) ใ้คทำการศึกษา และเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ทางวาระระหว่างนักศึกษาฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงกับนักเรียนในการเรียนการสอนภาษาไทย ประชากรคือนักศึกษาฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง 50 คน ที่ออกฝึกสอนนักเรียน 50 ห้องเรียน ระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียน 10 โรงเรียน รวบรวมข้อมูลใช้แบบวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาระที่ดัดแปลงมาจากแบบวิเคราะห์

ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของแผ่นเคอร์ส จากการศึกษาอัตราส่วนของปฏิสัมพันธ์ทางวาจา 7 ประเภท และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าระดับชั้นเรียนที่นักศึกษาฝึกสอนทำการสอน ทดสอบความแตกต่างโดยทดสอบค่าเอช ของ ครัสคาล-วอลลิส (Kruskal Wallis H - test) ผลจากการวิจัยพบว่า

(1) ระดับชั้นเรียนไม่ทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ของอัตราส่วนต่างๆ ต่อไปนี้

- ก. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาพูดของนักศึกษาฝึกสอนกับการใช้เวลาพูดของนักเรียน
- ข. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลานักเรียนพูดเป็นรายบุคคลกับการให้นักเรียนพูดเป็นหมู่
- ค. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลานักเรียนอ่านเป็นรายบุคคลกับการให้นักเรียนอ่านเป็นหมู่
- ง. อัตราส่วนระหว่างการกระตุ้นพฤติกรรมนักเรียนกับการควบคุมพฤติกรรมนักเรียน
- จ. อัตราส่วนระหว่างการพูดริเริ่มของนักเรียนกับเวลาที่นักเรียนใช้พูดทั้งหมด
- ฉ. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาบรรยายกับการใช้เวลาพูดทั้งหมดของนักศึกษาฝึกสอน
- ช. อัตราส่วนระหว่างการใช้อิทธิพลทางอ้อมกับการใช้อิทธิพลทางตรงของนักศึกษาฝึกสอน

(2) นักศึกษาฝึกสอนใช้เวลาในการพูดร้อยละ 53.56 โดยเป็นการใช้อิทธิพลทางอ้อมร้อยละ 20.59 และอิทธิพลทางตรงร้อยละ 32.97 ใช้ในการกระตุ้นพฤติกรรมร้อยละ 6.48 และควบคุมพฤติกรรมร้อยละ 12.90 ใช้เวลาในการบรรยายร้อยละ 20.07 สำหรับนักเรียนใช้เวลาในการพูด ร้อยละ 31.51 เป็นการพูดเป็นรายบุคคลร้อยละ 9.62 เป็นการพูดเป็นหมู่ ร้อยละ 6.08 การอ่านเป็นรายบุคคลร้อยละ 9.41 อ่านเป็นหมู่ร้อยละ 6.25

ณัฐ อิมปิวงส์ (2527: 48-50) ได้ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ทาง วาจา ระหว่างครูกับนักเรียนในการ เรียนการสอนคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครูสอนคณิตศาสตร์ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 57 คน และนักเรียน 90 หองเรียน โดยใช่ เครื่องมือซึ่งเป็นแบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ทางวาจาที่ได้ดัดแปลงมาจากแบบวิเคราะห์ ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของแพลนเคอร์ส ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบลำดับที่ของ คริสกาล - วอลลิส ผลจากการวิจัยพบว่า

(1) ครูใช้เวลาพูดร้อยละ 65.3203 โดยใช้เวลาในการบรรยาย มากที่สุด ร้อยละ 32.4769 และใช้เวลาในการยอมรับความรู้สึกของนักเรียน น้อยที่สุดร้อยละ 0.1391

(2) นักเรียนใช้เวลาพูดร้อยละ 19.7993 โดยใช้เวลาพูดเป็นหมู่ ร้อยละ 11.5351 ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมากที่สุด และพฤติกรรม ที่นักเรียนแสดงน้อยที่สุด คือการพูดเป็นรายบุคคล ร้อยละ 3.9469

(3) การเงิบ หรือความวุ่นวายสับสนร้อยละ 14.8804

(4) ระดับชั้นต่างกัน ไม่ทำให้อัตราส่วนต่อไปนี้แตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

- ก. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาพูดของครู กับการใช้เวลา พูกรของนักเรียน
- ข. อัตราส่วนระหว่างการให้นักเรียนพูดเป็นรายบุคคลกับการให้ นักเรียนพูดเป็นหมู่
- ค. อัตราส่วนระหว่างการใช้เวลาบรรยายกับการใช้เวลาพูด ทั้งหมดของครู
- ง. อัตราส่วนระหว่างการพูดริเริ่มของนักเรียนกับเวลาที่นักเรียน พูกรทั้งหมด
- จ. อัตราส่วนระหว่างการใช้อธิพผลทางอ้อมกับการใช้อธิพผล ทางตรงของครู

(5) ระดับชั้นต่างกันมีผลทำให้ผลลัพธ์ส่วนระหว่างการกระตุ้นพฤติกรรมกับการควบคุมพฤติกรรมนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนใช้เครื่องมือการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนโดยดัดแปลงมาจากเครื่องมือการสังเกตพฤติกรรมของแฟลนเคอร์ส และไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนวิชาใดก็ตาม พฤติกรรมที่ครูแสดงออกมากที่สุดคือการบรรยาย พฤติกรรมที่ครูแสดงออกนอกล้นที่สุดคือการยอมรับความรู้สึกของนักเรียน และใช้อิทธิพลทางตรงในการสอนมากกว่าการใช้อิทธิพลทางอ้อม และเมื่อฝึกใหญ่สอนมีความรู้เกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน จะพบว่าครูสอนแสดงพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์ทางวาจาระหว่างครูกับนักเรียนไ้มากขึ้น

คุรุณวิทย์วิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย